

Toespraak wethouder van Rey bij de presentatie van het onderzoek naar joods vastgoed tijdens de Tweede Wereldoorlog op 17 april 2024 in de Statenzaal van het Stadhuis

Graag sluit ik me aan bij de vorige sprekers, en ik richt me in bijzonder tot hen die de Joodse gemeenschap vertegenwoordigen, in een tijdsgewricht waarin de internationale spanningen hoog oplopen. In die context sluit ik aan bij de titel die Fred Cammaert aan het onderzoek 'Balans opmaken: een bittere noodzaak' heeft meegegeven dat zich toespitst op de onteigening van Joods erfgoed in Roermond en het naoorlogs rechtsherstel. Enige maanden geleden mocht ik kennis nemen van de onderzoeksresultaten. U hoorde zojuist de burgemeester met een focus op het onderzoeksthema en de vraag of dat naoorlogs rechtsherstel is opgevolgd. Uit de grond van mijn hart zeg ik NEE.

Ik kan u verzekeren dat de inhoud van het rapport mij zeer heeft aangegrepen en ook niet meer heeft losgelaten. U vraagt zich wellicht af waarom dat mij zo raakt en door mijn ziel snijdt? Dat gevoel leeft bij mij zo sterk doordat er bekenden van mij in het rapport zijn vermeld, met wie ik een persoonlijke band had. Ik noem mijn burens aan wie ik een dierbare herinnering heb; die mede mijn opvoeding hebben bepaald.

Zes weken na de bevrijding van onze stad Roermond op 1 maart, konden mijn ouders aangifte doen van mijn geboorte op 15 april 1945. Als klein jochie groeide ik op in de Neerstraat 6, met als burens ome Sallie en tante Recha Goudsmit-Lehmann, en vader en moeder Jules en Riwka van Henri Goudsmit die vandaag in ons midden is. Ik noem hun namen met ere; ze zijn voor mij van grote betekenis.

Ik kreeg wekelijks zakgeld van een gulle tante Recha. Ik was toen al zo stipt dat ik geen week oversloeg. Ik herinner me niet meer of dat tot

een financiële inhouding van mijn ouders heeft geleid. Dat zou zomaar kunnen. Maar tante Recha zorgde voor meer dan alleen centjes. Ze bakte heerlijke matzes, bestaand uit louter bloem, water, olie en zout. De matzes waren verrukkelijk.

Tante Recha drukte een belangrijk stempel op mijn leven. In 1951 werd ik ernstig ziek en moest ik drie maanden in het ziekenhuis in quarantaine. Als ik eraan terugdenk, zie ik vooral tante Recha die me drie maanden lang iedere dag is komen bezoeken. Zij was echt mijn beschermengel, terwijl zij zichzelf moest beschermen tegen ieder vorm van besmetting. Dat dwong haar achter tralies te blijven, maar dat verhinderde haar niet om te blijven komen, dag-in-dag-uit. Mijn moeder kwam geregeld mee. Tante Recha zei vaker aan het einde van hun bezoek: 'Ik kom morgen alleen, omdat moeder in de slagerij moet zijn.' Als ik klaagde over die vieze, stinkende medicijnen die ik moest innemen, had tante Recha de oplossing bij de hand. Ze adviseerde om de medicijnen in het eten te stoppen en dan op te peuzelen. Het beeld van tante Recha achter dat traliwerk is mij altijd bijgebleven. Het onderzoeksrapport heeft juist dat beeld ook bij mij versterkt. Ik heb er de laatste maanden meer aan gedacht dan ooit tevoren.

Tante Recha is me altijd blijven volgen, en wat was ze trots toen ik in 1982 in de Kamer kwam. En over mijn eerste persoonlijk medewerker hoefde ik geen moment na te denken; dat werd Mirjam, de dochter van Riwka, die ook vandaag hier aanwezig is.

Het onderzoeksrapport heeft me opnieuw aan het denken gezet. Als ik terugga naar de tijd als klein jochie, had ik uiteraard geen idee van wat ome Sallie en tante Recha en Jules en Riwka allemaal hadden doorstaan. Ik was geïnteresseerd in zakgeld, snoepjes en matzes. Nu pas realiseer ik me wat deze mensen – die zo beschadigd waren – allemaal konden opbrengen en zoveel goedheid uitstraalden. Later in de jeugdjaren werd natuurlijk wel eens over de oorlog gesproken maar wat er werkelijk was gebeurd werd niet verteld. Ze pakten de

draad op en bouwden aan de onderneming Elgozo die alle aandacht vroeg en vele, heel veel klanten aantrok. Wat moeten die mensen als ome Sallie, tante Recha, Jules en Riwka en al die teruggekeerde Joodse mensen een ontzettende veerkracht hebben bezeten, om na de ontberingen en vreselijke gebeurtenissen zich in te zetten voor de opbouw van hun zaken en van onze stad. Later hoor ik ook welke inspanningen ome Sallie zich had getroost om vluchtelingen op te vangen.

Dat brengt me bij een heel cruciale vraag. Laat ik vooraf zeggen dat deze genoemde mensen mij nooit om compassie, ondersteuning of hulp hebben gevraagd. Dat had ik als politicus kunnen verwachten. Nee hoor, geen moment dat ze mij waar dan ook op attendeerden op de achtergebleven morele steun of andere vorm van aandacht. Die vraag dringt zich nu vooral aan mij op: Heb ik... heeft mijn generatie voldoende gedaan om hun te helpen en/of bij te staan? We kunnen we er lang en breed over praten. Het antwoord is NEE.

Het heeft lang geduurd, maar na 79 jaar is het de allerhoogste tijd om verantwoording af te leggen. Als ik mijn beschermengel tante Recha eruit mag lichten...Mensen zoals zij verdienen het ten volle dat wij hun met ere noemen. Tante Recha, die in oorlogstijd haar vader, zusje en dertien familieleden heeft verloren, heeft zelf in een spaarzaam interview een boodschap voor de toekomst meegegeven. Zij zei: 'De erfenis – ik denk dat veel Joden daarmee zitten die de oorlog hebben overleefd – is dat je niet leeft in de tijd van nu maar in de tijd van toen... Het Joodse oorlogsverhaal is waar: het is gebeurd. Met als inzet een betere toekomst dan wij hebben gehad.... De jeugd hier leeft in het beloofde land.' Einde citaat uit een interview van René Roosjen met tante Recha. Bijzonder dat ze dit uitgesproken heeft... en ook nog zo bewogen... omdat het niet haar gewoonte was het diepste leed naar boven te halen en dit te delen met de volgende generatie. Ieder jaar herdenken we op 4 mei en vieren we Bevrijdingsdag op 5 mei. Voor Joden is Bevrijdingsdag altijd een zware dag. Ze komen niet

bijeen, ze laten een kaarsje branden. Tot aan haar dood heeft Recha iedere dag een kaarsje laten branden.

Nooit, ja de laatste maanden, is bij mij pas de vraag opgekomen hoe de lokale overheid van Roermond zich in de oorlogsjaren heeft opgesteld tegenover onze Joodse medeburgers? Achteraf gezien is het bizar en onwezenlijk. Dat valt me zwaar en reken ik me persoonlijk aan. Het voelt voor mij als een verplichting – zeker in een tijd van toenemend antisemitisme - me te gaan inzetten om de geschiedenis, de persoonlijke verhalen door te geven aan de schoolgaande jeugd en om tegelijk de eigen generatie een spiegel voor te houden. Het onderzoeksrapport heeft die gedachte alleen maar versterkt.

Dank voor uw aandacht.